

Sygnatura akt V GC 993/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Konin, dnia 7 lutego 2020 r.

Sąd Rejonowy w Koninie V Wydział Gospodarczy w następującym składzie:

Przewodniczący: asesor sądowy Grzegorz Turlakiewicz

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Anna Dostatnia

po rozpoznaniu w dniu 15 stycznia 2020 r. w Koninie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. K.

przeciwko R. S.

o nakazanie pozwanej udostępnienia powodowi wyciągu z ksiąg handlowych

1. oddała powództwo;
2. zasądza od powoda M. K. na rzecz pozwanej R. S. kwotę 107 zł (sto siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

asesor sądowy Grzegorz Turlakiewicz

Sygn. akt: V GC 993/19

UZASADNIENIE

Powód M. K. (dalej jako: „**powód**”) wniósł o nakazanie pozwanej R. S. (dalej jako: „**pozwana**”) udostępnienia powodowi wyciągu z ksiąg handlowych pozwanej, w zakresie działalności gospodarczej prowadzonej pod firmą (...) za cały 2018 rok oraz za pierwszy i drugi kwartał 2019 roku, w części obejmującej sprzedaż ze stawką 0% VAT w eksporcie, a także zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości wynikającej z obowiązujących przepisów.

Powód w uzasadnieniu pozwu podniósł, że zawarł z pozwaną umowę agencyjną, w ramach której przedstawił pozwanej chińskiego przedstawiciela potencjalnych kontrahentów zainteresowanych nabywaniem pierza i puchu od pozwanej. Zgodnie z ustaleniami stron, prowizja powoda miała wynosić 3% plus 0% VAT od wartości umów, które zostaną zawarte przez pozwaną z osobą trzecią wskazaną przez agenta i przy zawarciu z których agent pośredniczył. Powód odbył wiele spotkań w C. z przedstawicielami różnych podmiotów i nie posiada pełnej wiedzy, z którymi z tych podmiotów ostatecznie zostały zawarte umowy przez pozwaną. Powód posiada wiedzę dotyczącą zawarcia przez pozwaną umowy z podmiotem, którego reprezentował C. Y.. Zgodnie z wiedzą posiadaną przez powoda, realizacje dostaw nastąpiły w drugim kwartale 2018 roku, w związku z czym powstało prawo powoda do prowizji. W pierwszym okresie współpracy i aż do końca pierwszego kwartału 2019 roku, powód uzyskiwał od pozwanej informacje, które pozwalały ustalić wysokość należnej mu prowizji. Powód nigdy jednak nie miał wglądu w księgi handlowe pozwanej. Powód powziął wątpliwość co do prawidłowości uzyskanych od pozwanej danych za okres od 1 stycznia 2018 roku do 31 marca 2019 r., natomiast za okres od 1 kwietnia 2019 r. do 30 czerwca 2019 r., powód w ogóle nie uzyskał od pozwanej takich danych.

W odpowiedzi na pozew pozwana nie wyraziła zgody na udostępnienie powodowi wyciągu z ksiąg handlowych. Pozwana uznała jedynie powództwo w zakresie udostępnienia wyciągu dotyczącego sprzedaży ze stawką 0% w eksporcie firmie (...), Ltd z C.. Pozwana przyznała, że zawarła umowę agencyjną z ((...)) W. E. (...) oraz z firmą (...) z W.. Pozwana potwierdziła, iż za pośrednictwem powoda, zawarła umowę z firmą (...), Ltd. Z tego tytułu powód otrzymał prowizję w wysokości 3%, co stanowi kwotę około 70 000 euro. Dodatkowo powód otrzymywał dokumenty dotyczące każdego transportu wysyłanego do firmy (...), Ltd. Towar był wysyłany do marca 2019 roku. Jednakże powód rozpoczął działalność konkurencyjną w stosunku do pozwanej, w związku z czym pozwana utraciła zaufanie do powoda. Powód nie przedstawił pozwanej żadnych nowych kontrahentów. Powód w trakcie podróży do C. reprezentował wiele firm piezarskich, w tym również firmy konkurencyjne w stosunku do pozwanej.

W piśmie procesowym stanowiącym replikę na odpowiedź na pozew, powód oświadczył, że umowa agencyjna została zawarta w dniu 4 listopada 2017 roku pomiędzy pozwaną oraz podmiotem W. E. (...), reprezentowanym przez M. K.. Wyjaśnił przy tym, iż ww. podmiot jest założony i działa na podstawie przepisów prawa Zjednoczonych Emiratów Arabskich i jest przedsiębiorstwem wolnostrefowym – posiada osobowość prawną, z jednym właścicielem. Wskazał, że mimo iż formalnie pozwana umowę zawarła z W. E. (...), to w rzeczywistości celem było, aby wszystkie prawa i obowiązki przysługujące W. E. (...) wynikające z tej umowy przysługiwały faktycznie M. K.. Niemniej jednak podmiot W. E. (...) przeniósł na rzecz M. K. i za jego zgodą wszystkie prawa, jakie przysługiwały mu od R. S., określając maksymalną kwotę tych wierzytelności na 150 000 euro. Powód przyznał, że pozwana przedłożyła powodowi dokumenty obrotu z wybranym kontrahentem za 2018 rok oraz za okres od 1 stycznia 2019 roku do 23 października 2019 roku, jednakże nie są to wyciągi z ksiąg handlowych obejmujące zakres żądany pozwem. Ponadto powód zgłosił wątpliwości co rzetelności przedstawionych danych w zakresie, w jakim odnoszą się do podstaw ustalenia prowizji. Wyjaśnił również, że kontrahent nazywany przez strony imieniem C. Y. prowadził działalność nie tylko za pośrednictwem spółki (...), Ltd ale również w ramach podmiotu W. (...) Co., Ltd oraz że mógł się posługiwać również innym określeniem firmy. Ponadto powód twierdził, iż w trakcie współpracy przedstawiał pozwanej także innych zainteresowanych odbiorców chińskich. Oświadczył także, iż w marcu 2019 roku wskazał pozwanej nowych kontrahentów, z którymi nawiązał współpracę i którzy byli zainteresowani nabywaniem towarów od pozwanej, jednakże nie uzyskał informacji, czy z którymkolwiek z nich pozwana zawarła ostatecznie umowę.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W. E. (...) jako agent zawarła z pozwaną jako zleceniodawcą umowę agencyjną, na podstawie której agent miał stale pośredniczyć przy zawieraniu w imieniu i na rzecz zleceniodawcy umów dostawy z osobami trzecimi (§ 1 umowy). Za wykonanie umowy zleceniodawca miał zapłacić agentowi prowizję w wysokości 3 % od wartości zrealizowanych umów, które zostaną zawarte przez zleceniodawcę z osobą trzecią wskazaną przez agenta. W rzeczywistości wszystkie prawa i obowiązki z rzeczonyj umowy agencyjnej miały przysługiwać powodowi.

(dowód: umowa zlecenia k. 34, oświadczenie k. 57-58, licencja na usługi wraz z tłumaczeniem k. 53-54, certyfikat założycielski k. 55-56)

W dniu 24 października 2018 roku M. K. i P. W. w ramach spółki cywilnej (...) jako agent zawarli z pozwaną umowę agencyjną, na podstawie której agent miał stale pośredniczyć przy zawieraniu w imieniu i na rzecz zleceniodawcy umów dostawy z osobami trzecimi a także zawierać w imieniu zleceniodawcy umowy z klientami (§ 1 umowy). Za wykonanie umowy zleceniodawca miał zapłacić agentowi prowizję w wysokości uzyskanej od klienta nadwyżki ponad oferowaną przez zleceniodawcę i przedstawioną agentowi w cenniku cenę od wartości umów, które zostaną zawarte przez zleceniodawcę z klientem.

(dowód: umowa zlecenia k. 35)

W dniu 1 lipca 2019 roku W. E. (...) przeniosła na rzecz powoda wszystkie prawa jakie przysługiwały mu od R. S. na podstawie umowy agencji z 4 listopada 2017 roku – w szczególności roszczenie o udostępnienie powodowi ksiąg handlowych lub wyciągu z tych ksiąg w celu ustalenia wysokości prowizji.

(dowód: oświadczenie k. 57-58, licencja na usługi wraz z tłumaczeniem k. 53-54, certyfikat założycielski k. 55-56).

Powód poznał pozwaną z osobą o imieniu C. Y., który reprezentował W. T. P. Co., Ltd oraz W. (...) Co., Ltd.

(bezsporne)

Pozwana współpracowała z W. (...) Co., Ltd. w okresie od stycznia 2018 roku do marca 2019 roku.

(bezsporne)

Powód e-mailem z dnia 1 marca 2019 roku poinformował pozwaną, że nawiązał współpracę z dwoma chińskimi podmiotami, które są zainteresowane nabywaniem pierza i puchu od pozwanej tj. 1) (...) LTD, 2) H. J. (B.) (...). Ponadto powód przesłał próbki pierza pozwanej do inwestora z grupy (...).

(dowód: e-mail k. 67, przesłuchanie powoda czas 00:23:59 do 00:29:22)

Na podstawie oświadczeń uzyskanych od pozwanej w okresie od 1 stycznia 2018 roku do 31 marca 2019 roku powód określał wysokość swojej prowizji w fakturach VAT nr:

- 1) (...) na kwotę 3 700 euro tytułem usługi agencyjnej,
- 2) (...) na kwotę 3 400 euro tytułem usługi agencyjnej,
- 3) (...) na kwotę 900 euro tytułem usługi agencyjnej.

(dowód: faktury VAT k. 17-19)

Pismem z dnia 15 lipca 2019 r. pełnomocnik powoda wezwał pozwaną do złożenia najpóźniej do 31 lipca 2019 r. oświadczenia za drugi kwartał 2019 roku zawierającego dane o należnej M. K. prowizji w zakresie dokonanych przez pozwaną w tym czasie z odbiorcami – importerami, w szczególności z C. transakcji odnośnie towarów pochodzących z prowadzonych przez pozwaną działalności. Jednocześnie zaznaczył, że jeśli w wyznaczonym terminie wskazane oświadczenie nie zostanie doręczone powodowi lub będzie budzić jego uzasadnione wątpliwości, pozwana powinna nie później niż do 7 sierpnia 2019 roku, przedstawić: wyciągi z ksiąg handlowych za cały 2018 rok oraz pierwszy i drugi kwartał 2019 roku, w części dotyczącej pozycji sprzedaży ze stawką 0% VAT w eksporcie. Pozwana telefonicznie informowała powoda, że nie wykonywała żadnych dostaw w drugim kwartale 2019 r. stąd nie powstało prawo do prowizji powoda. Następnie pismem z 22 lipca 2019 pozwana wskazała, że zrywa współpracę.

(dowód: ostateczne przedsądowe wezwanie do zapłaty oraz do złożenia oświadczenia w sprawie wysokości prowizji k. 14-15; pismo z dnia 22.07.2019 r., k. 16, przesłuchanie pozwanej rozprawa z 15 stycznia 2019 r. czas 00:57:24 do 01:02:17 k. 80)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zebranych w sprawie dokumentów i wydruków. Na podstawie art. 233 k.p.c., Sąd dokonując ich oceny w ramach swobodnej oceny dowodów, uznał je za wiarygodne i przydatne dla ustalenia stanu faktycznego.

Sąd przeprowadził także dowód z przesłuchania stron na podstawie art. 299 k.p.c. Jednakże dowód ten ma jedynie charakter posiłkowy, który przeprowadza się, jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd uznał za wiarygodne zeznania pozwanej, gdyż były one szczerze i spójne. Natomiast zeznania powoda Sąd uznał za wiarygodne w części, w której odnosiły się one do bezspornych okoliczności dotyczących tego, że rzeczywistym agentem w umowie agencyjnej był powód M. K. oraz tego, że powód poznał pozwaną z chińskim przedstawicielem o imieniu C. Y.. Sąd odmówił natomiast wiarygodności zeznaniom powoda, że przedstawiał pozwaną jeszcze innych kontrahentów. Pozwana przeczyła tej okoliczności, zaś powód nie przedstawił jakichkolwiek dowodów, iż rzeczywiście pośredniczył w nawiązaniu przez pozwaną współpracy

z innymi kontrahentami. Jedyny dowód stanowił wydruk e-maila z 1 marca 2019 roku, jednakże w okolicznościach niniejszej sprawy nie sposób uznać, że wymienienie przez powoda w e-mailu dwóch podmiotów bez jakichkolwiek bliższych danych, stanowiło przedstawienie pozwanej potencjalnych kontrahentów.

Sąd zważył co następuje:

W pierwszej kolejności należy wskazać, że powodowi przysługiwała legitymacja czynna do wystąpienia z roszczeniem o udostępnienia powodowi wyciągu z ksiąg handlowych pozwanej, gdyż powód wykazał, że podmiot W. E. (...) przeniósł na rzecz powoda wszystkie prawa, jakie przysługiwały mu od R. S. na podstawie umowy agencji z 4 listopada 2017 roku – w szczególności roszczenie o udostępnienie powodowi ksiąg handlowych lub wyciągu z tych ksiąg w celu ustalenia wysokości prowizji. Ponadto powoda, jako współnika spółki cywilnej, łączyła z pozwaną również druga umowa agencyjna z dnia 24 października 2018 roku. Należy przy tym zauważyć, że obie ww. umowy była zawarte na czas nieokreślony i jednocześnie brak było twierdzeń ze stron, że przed 22 lipca 2019 roku (k. 16) doszło do wypowiedzenia którejkolwiek z tych umów. Stąd zarzuty pozwanej zgłoszone w głośach końcowych były nie tylko spóźnione, ale przede wszystkim niezasadne.

Zgodnie z art. 758 k.c. umowa agencyjna jest umową, przez którą przyjmujący zlecenie (agent) zobowiązuje się w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, do stałego pośredniczenia, za wynagrodzeniem, przy zawieraniu z klientami umów na rzecz dającego zlecenie przedsiębiorcy albo do zawierania ich w jego imieniu. Umowa agencyjna należy do umów konsensualnych, wzajemnych i odpłatnych. Opiera się na szczególnym zaufaniu do osoby agenta. Jej stronami mogą być tylko profesjonaliści, przedsiębiorcy. Cechą umowy jest jej stałość. Nie może dotyczyć tylko jednorazowego lub kilkukrotnego pośrednictwa. Za czynności agencyjne należy się wykonawcy wynagrodzenie, przy czym zgodnie z art. 758¹ § 1 i 2 k.c. zasadą jest, że ma ono postać prowizji, której wysokość zależy od liczby i wartości zawartych umów.

W niniejszej sprawie żądaniem pozwu nie było objęte roszczenie o zapłatę prowizji należnej agentowi - powodowi, lecz roszczenie o udostępnienia powodowi wyciągu z ksiąg handlowych pozwanej – czyli roszczenie informacyjne. Podstawę prawną roszczenia powoda stanowił art. 761⁵ § 3 k.c. w zw. z art. 761⁵ § 2 k.c. Zgodnie z tym ostatnim przepisem agent może domagać się udostępnienia informacji potrzebnych do ustalenia, czy wysokość należnej mu prowizji została prawidłowo obliczona, w szczególności może domagać się wyciągów z ksiąg handlowych dającego zlecenie albo żądać, aby wgląd i wyciąg z tych ksiąg został zapewniony biegłemu rewidentowi wybranemu przez strony. Postanowienie umowy agencyjnej mniej korzystne dla agenta jest nieważne. W myśl art. 761⁵ § 3 k.c. w razie nieudostępnienia agentowi informacji, o których mowa w § 2, agent może domagać się ich udostępnienia w drodze powództwa wytoczonego w okresie sześciu miesięcy od dnia zgłoszenia żądania dającemu zlecenie. Jak trafnie przyjmuje się w orzecznictwie wskazany sześćmiesięczny termin jest terminem zawitym prawa materialnego, którego upływ Sąd bierze pod uwagę z urzędu, jako przesłankę orzeczenia, której brak skutkuje oddaleniem powództwa (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 30 stycznia 2007 r. sygn. akt I ACa 747/06). Ponadto Sąd w niniejszym składzie w pełni podziela stanowisko wyrażone przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie w wyroku z 26 stycznia 2017 r. sygn. akt VI Ga 331/16, że uprzednie zgłoszenia żądania udostępnienia informacji wysokość warunkuje możliwość wytoczenia powództwa.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że powód w treści pozwu nie wskazywał, aby żądał od pozwanej udostępnienia wyciągu z ksiąg handlowych pozwanej. Podał jedynie, że w wezwaniu do zapłaty wraz z wezwaniem do złożenia oświadczenia z 15 lipca 2019 roku powód zwrócił się z żądaniem złożenia stosownego oświadczenia o wysokości należnej prowizji odnośnie do drugiego kwartału 2019 roku (k. 5). Do pozwu powód dołączył rzeczony wezwanie. W wezwaniu tym pełnomocnik powoda zażądał zapłaty zaległych faktur oraz złożenia nie później niż do 31 lipca 2019 roku oświadczenia za drugi kwartał 2019 roku zawierającego dane o należnej powodowi prowizji w zakresie dokonanych przez pozwaną w tym czasie z odbiorcami – importerami, w szczególności z C. transakcji odnośnie do towarów pochodzących z prowadzonej przez pozwaną działalności. Ponadto wskazał, że „jeśli w wyznaczonym terminie wskazane oświadczenie nie zostanie doręczono mojemu mocodawcy lub będzie budzić jego uzasadnione

wątpliwości (o czym w razie zaistnienia takiej sytuacji będzie Pani poinformowana) powinna Pani, nie później niż do 7 sierpnia 2019 r. przedstawić wyciągi z ksiąg handlowych za cały 2018 r., oraz pierwszy i drugi kwartał 2019 r., w części dotyczącej pozycji sprzedaży ze stawką 0% VAT w eksporcie.” (por. tamże).

Należy zatem w zastanowić się w tym miejscu, czy powyższe pismo z 15 lipca 2019 roku może być traktowane jako skuteczne zgłoszenie żądania udostępnienia wyciągu z ksiąg handlowych za cały 2018 rok oraz za pierwszy i drugi kwartał 2019 r., w części dotyczącej pozycji sprzedaży ze stawką 0% VAT w eksporcie. W ocenie Sądu odpowiedź na to pytanie jest negatywna. Jak bowiem wynika z zacytowanego powyżej fragmentu tego pisma, żądanie to złożone było pod warunkiem niewykonania przez pozwaną obowiązku złożenia oświadczenia o należytym powodowi prowizji za drugi kwartał 2019 r. lub w razie gdy złożone oświadczenie będzie budziło wątpliwości powoda. Ponadto jak wynika wprost z tego pisma, powód miał jeszcze poinformować pozwaną o zaistnieniu powyższej sytuacji, co dopiero miało aktualizować żądanie udostępnienia przez pozwaną wyciągu z ksiąg handlowych. Tym samym nie można uznać, że pismo z 15 lipca 2019 roku stanowiło jednoznaczne i kategoryczne żądanie udostępnienia wyciągu z ksiąg handlowych pozwanej, lecz było ono tylko zapowiedzią, że jeśli pozwana nie złoży stosownego oświadczenia, to powód będzie żądał udostępnienia wyciągu z ksiąg handlowych, o czym pozwana miała być jeszcze poinformowana przez powoda. Nawet przyjmując, że pismo to stanowiło żądanie udostępnienia ksiąg handlowych, to należałoby przyjąć, że żądanie to złożone było pod warunkiem zawieszającym – niewykonania przez pozwaną obowiązku złożenia oświadczenia o należytym powodowi prowizji oraz poinformowania pozwanej o tej sytuacji przez powoda. Tymczasem warunki te nie ziszczyły się, gdyż pozwana telefonicznie poinformowała powoda, że z uwagi na brak dostaw do chińskich kontrahentów nie powstało prawo do prowizji powoda. Ponadto powód nie udowodnił ani nawet nie naprowadził twierdzeń, że informował pozwaną o tym, że zaistniała sytuacja w jego ocenie uzasadnia żądanie udostępnienia ksiąg handlowych. W ocenie Sądu zatem powód nie wykazał, że przed wytoczeniem powództwa skutecznie zażądał udostępnienia mu wyciągów z ksiąg handlowych za cały 2018 roku oraz za pierwszy i drugi kwartał 2019 roku w części dotyczącej pozycji sprzedaży ze stawką 0% VAT w eksporcie, co uzasadniało oddalenie powództwa.

Po drugie powództwo należało oddalić z tej przyczyny, że pozwana w toku procesu udostępniła powodowi wyciąg ksiąg handlowych w stosunku do firmy (...), Ltd, natomiast żądanie udostępnienia ksiąg handlowych w szerszym zakresie było bezzasadne z uwagi na nieuprawdopodobnienie przez powoda okoliczności uzasadniających żądanie tych informacji. Zgodzić się należy z powodem, że charakter roszczenie z art. 761⁵ § 3 k.c. jest bardzo zbliżony do roszczenia z art. 761⁵ § 4 k.c. Dlatego w przypadku żądania powoda również aktualne pozostają uwagi wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2017 r. (sygn. akt: V CSK 507/16) oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 20 listopada 2018 r., (sygn. akt: I Aga 194/18), w którym wyjaśniono, iż: "powództwo to ma charakter informacyjny i pomocniczy w stosunku do powstałego zazwyczaj wcześniej sporu między dającym zlecenie i agentem o to, czy prowizja należy się agentowi co do zasady oraz w jakiej wysokości (...) Zmierza w istocie do dostarczenia agentowi wiedzy o wysokości przysługującej prowizji, a więc faktów mogących stanowić podstawę faktyczną ewentualnego powództwa przeciwko dającemu zlecenie o jej zasądzenie na rzecz agenta. (...) Przesłanką uwzględnienia powództwa wytoczonego na podstawie art. 761⁵ § 4 k.c. jest niewątpliwie uprawdopodobnienie przez agenta, że postanowienia łączącej go z dającym zlecenie umowy agencji przewidują uprawnienie agenta do prowizji (...)". W ocenie Sądu z powyższych orzeczeń bynajmniej nie wynika, że z samego faktu zawarcia umowy agencyjnej agentowi przysługuje prawo do pełnego wglądu w księgi handlowe zleceniodawcy.

Ustalając wynik subsumpcji normy ogólnej wynikającej z art. 761⁵ § 3 k.c. do niniejszej sprawy, należało mieć na uwadze, że księgi handlowe pozwanej obejmujące pozycje sprzedaży ze stawką 0 % VAT w eksporcie – obejmowałyby wszystkich nabywców towarów pozwanej spoza UE oraz bezsporny fakt, że działalność powoda przede wszystkim polega na pośredniczeniu w sprzedaży pierza do zagranicznych kontrahentów – w szczególności z C.. Poza sporem było również, że powód tożsame usługi agencyjne świadczy na rzecz wielu producentów pierza z Polski. W takiej sytuacji uzyskanie dostępu do ksiąg handlowych pozwanej obejmujących w całości pozycje sprzedaży ze stawką 0 % VAT w eksporcie, pozwoliłoby powodowi uzyskać dane kontrahentów, których mógłby „podebrać” pozwanej. Dlatego też ustalając treść normy indywidualno-konkretnej z art. 761⁵ § 3 k.c., należało przyjąć, że oczywiście zasadniczo

powód ma prawo żądać udostępnienia wyciągów ksiąg handlowych pozwanej, ale tylko w takim zakresie, jaki jest mu niezbędny do ustalenia wysokości należnej mu prowizji i ciężar uprawdopodobnienia okoliczności determinujących zakres udostępnienia wyciągu z ksiąg handlowych spoczywa na powodzie. Okolicznością determinującą ten zakres jest rzecz jasna powstanie prawa do prowizji na rzecz powoda. W ocenie Sądu spoczywający na powodzie ciężar uprawdopodobnienia przysługiwania mu prowizji należy rozumieć w ten sposób, że domagając się udostępnienia pozycji sprzedaży z konkretnym podmiotem powód powinien uprawdopodobnić, że przysługiwałoby mu prawo do prowizji od sprzedaży przez pozwaną towarów na rzecz tego podmiotu.

Powód domagał się udostępnienia wyciągu ksiąg handlowych pozwanej obejmującego całą sprzedaż ze stawką 0 % VAT w eksporcie, a zatem powód powinien uprawdopodobnić, że przysługiwała mu prowizja od każdej dokonanej przez pozwaną sprzedaży ze stawką 0 % VAT w eksporcie.

W kontekście powyższych uwag należy wskazać, że przepis art. 761 k.c. rozróżnia przesłanki nabycia prawa do prowizji przez dwojakiego rodzaju agentów: agenta zwykłego (art. 761 § 1 k.c.) i agenta wyłącznego (art. 761 § 2 k.c.). Nabycie prawa do prowizji przez agenta zwykłego zostało uzależnione od zawarcia umowy w czasie trwania umowy agencyjnej oraz od udziału agenta przy jej zawarciu. Prawo do prowizji po spełnieniu przesłanek z art. 761 § 1 k.c. ma zarówno zwykły agent, jak i wyłączny. Agent wyłączny nadto, zgodnie z art. 761 § 2 k.c., ma prawo do prowizji od umów zawartych bez jego udziału. Prawo to uzależnione jest od zaistnienia dwóch przesłanek. Po pierwsze, do zawarcia umowy doszło bez udziału agenta w czasie trwania umowy agencyjnej. Po drugie, umowa została zawarta z klientem z przydzielonego agentowi obszaru geograficznego lub grupy klientów (E. Rott-Pietrzyk (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 537, Warszawa 2004).

W świetle poczynionych rozważań należy zauważyć, że zarówno w umowie z 4 listopada 2017 roku jak również w umowie z 24 października 2018 roku prawo do prowizji na rzecz agenta przysługiwało jedynie od umów zawartych z klientami pozyskanymi przez agenta. W żadnej z tych umów strony nie przyznano bowiem wyłączności w odniesieniu do oznaczonej grupy klientów lub obszaru geograficznego, co mogłoby uzasadniać powstanie prawa do prowizji na podstawie art. 761 § 2 k.c. Tym samym brak podstaw do przyjęcia, że powodowi przysługiwało prawo do prowizji od każdej dokonanej przez pozwaną sprzedaży ze stawką 0 % VAT w eksporcie. W konsekwencji żądanie powoda w formule określonej w pozwie nie mogło zostać uwzględnione.

Należało jednakże rozważyć, czy w wyniku przeprowadzonego postępowania dowodowego, możliwe było uwzględnienie powództwa w węższym zakresie, poprzez zobowiązanie pozwanej do udostępnienia wyciągu ksiąg handlowej obejmującego pozycję sprzedaży z konkretnymi podmiotami. Dla uwzględnienia powództwa w takim ograniczonym zakresie, konieczne było jednak uprawdopodobnienie przez powoda, że przysługuje mu prowizja od dostaw realizowanych na rzecz pozwanej na rzecz tych konkretnych podmiotów. Aby można było przyjąć uprawdopodobnienia powyższej okoliczności przez powoda, konieczne było udowodnienie przez niego, że pozwana nawiązała jakąkolwiek współpracę z konkretnym podmiotem oraz wykazanie, że do nawiązania tej współpracy doszło przy udziale powoda. Tylko bowiem w sytuacji nawiązania przez pozwaną współpracy z podmiotem wskazanym przez powoda można przyjąć, że prawdopodobne jest, że powodowi przysługuje prawo do prowizji. Samo zawarcie umowy agencji przewidującej prawo do prowizji nie stanowi samoistnej podstawy do przyjęcia wniosku, że prawdopodobne jest, że takie prawo powodowi przysługuje.

Podkreślenia wymaga fakt, że w procesie cywilnym ciężar dowodu spoczywa na stronach postępowania i to one są zobowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne (art. 6 k.c., i art. 232 k.p.c.). Innymi słowy ten, kto powołując się na przysługujące mu prawo (żąda czegoś od innej osoby) obowiązany jest udowodnić fakty (okoliczności faktyczne) uzasadniające to żądanie, ten zaś, kto odmawia uczynienia zadość żądaniu (czyli neguje uprawnienie żądającego) obowiązany jest udowodnić fakty wskazujące na to że uprawnienie żądającemu nie przysługuje. W myśl ogólnych zasad procesowych, to na powodzie spoczywa ciężar udowodnienia faktów uzasadniających jego roszczenie (wyrok SN z 19.12.1997 r., II CKN 531/97), a na pozwanym spoczywa obowiązek wykazania, że powodowi jego żądanie nie przysługuje (wyrok SN z 20.12.2006 r., IV CSK 299/06). Strona nie może liczyć na to, że sąd zainicjuje przeprowadzenie dowodów, które mogłyby służyć poparciu jej twierdzeń.

Sytuacje, w których sąd dopuszcza i przeprowadza dowód z urzędu należą do wyjątków. Istota ciężaru dowodu sprowadza się do ryzyka poniesienia przez stronę ujemnych konsekwencji braku wywiązania się z powinności przedstawienia dowodów. Skutkiem braku wykazania przez stronę prawdziwości twierdzeń o faktach istotnych dla sprawy jest tylko to, że twierdzenia takie zasadniczo nie będą mogły leżeć u podstaw sądowego rozstrzygnięcia. Strona, która nie udowodni przytoczonych twierdzeń, utraci korzyści, jakie uzyskałaby aktywnym działaniem.

Powód w pozwie i replice na odpowiedź na pozew wskazał, że przedstawił pozwanej kontrahenta nazywanego przez strony imieniem C. Y., który prowadził działalność za pośrednictwem spółki (...), Ltd oraz podmiotu W. (...) Co., Ltd, a także, że wyżej wskazany mógł się posługiwać również innym określeniem firmy. Ponadto powód podnosił, że wskazał pozwanej dwóch innych kontrahentów z południowych C. oraz że próbki pierza pozwanej przesłał do inwestora z L.. Jednocześnie powód w pismach wprost przyznał, że nie wie, czy pozwana nawiązała z tymi podmiotami współpracę. Pozwana z kolei przyznała, że zawarła z firmą (...), Ltd umowę o dostawę pierza. W pozostałym zakresie pozwana zaprzeczyła, aby nawiązała współpracę z jakimkolwiek innym podmiotem wskazanym przez powoda. Powód nie zaoferował jakiegokolwiek dowodu potwierdzającego albo chociaż uprawdopodobniającego fakt, że pozwana zawarła umowę z podmiotem wskazanym przez powoda. W szczególności powód nie wnosił o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków, którzy potwierdziliby, że zawarli umowę z pozwaną. Powód nie przedłożył również żadnego pisemnego oświadczenia złożonego przez którykolwiek z tych podmiotów ani jakiegokolwiek korespondencji e-mail, które uprawdopodobniałyby, że wskazany przez powoda podmiot nawiązał współpracę z pozwaną. Jedyna przedstawiona przez powoda wiadomość, tj. e-mail z 1 marca 2019 roku był kierowany przez powoda do pozwanej i w jego treści wymieniono jedynie dwa podmioty – bez jakichkolwiek bliższych danych adresowych tych podmiotów. Nawet podczas przesłuchania stron powód nie zeznał, że wie, iż pozwana współpracuje, z którymś ze wskazanych przez niego podmiotów. Tym samym należało uznać, że przeprowadzone postępowanie wykazało zasadność żądania przedstawienia wyciągu ksiąg rachunkowych jedynie w stosunku do podmiotu W. (...) Co., Ltd.

Niemniej jednak żądanie przedstawienia wyciągu ksiąg handlowych w stosunku do W. (...) Co., Ltd należało również oddalić. Przypomnieć należy, że podstawą rozstrzygnięcia jest stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.). Stan ten może się różnić od tego, który miał miejsce w momencie wytaczania powództwa. Tym samym treść wyroku po przeprowadzeniu rozprawy, może być odmienna od treści rozstrzygnięcia, które opierałoby się jedynie na stanie faktycznym sprawy istniejącym w chwili wytoczenia powództwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2000 r., V KKN 1008/00). W przypadku spełnienia świadczenia w czasie procesu przy braku cofnięcia pozwu istnieje konieczność oddalenia powództwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 1999 r., III KKN 936/98).

Mając na uwadze powyższe Sąd stwierdził, że na dzień zamknięcia rozprawy, pozwana przedstawiła w odpowiedzi na pozew wyciąg z ksiąg handlowych dotyczący firmy (...), Ltd, w postaci wydruku z systemu, co potwierdził sam powód, gdyż do repliki odpowiedzi na pozew dołączył rzeczony wyciąg. Wyciąg ten obejmował 2018 rok oraz okres od 1 stycznia 2019 roku do 23 października 2019 r. – czyli cały okres objęty żądaniem pozwu. Wyciąg ten zawiera również wystarczające informacje dla ustalenia wysokości prowizji przysługującej powodowi. Został również podpisany przez pozwaną. W tym kontekście należy zauważyć, że zarówno przepisy kodeksu cywilnego, jak również kodeksu postępowania cywilnego nie regulują formy, w jakiej ma być sporządzony wyciąg z dokumentu. W literaturze przedmiotu na gruncie art. 249 k.p.c. przyjmuje się, że wyciąg z ksiąg handlowych przedsiębiorstwa stanowi skrócony odpis dokumentów zawartych w tych księgach i może zostać sporządzony przez samego przedsiębiorcę. Przy czym przyjmuje się, że powinien on zostać podpisany przez osobę, która go sporządziła. (zob T. Szanciło (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 249. Komentarz. Art. 1–505³⁹. Tom I, Warszawa 2019, K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 249. Wyd. 10, Warszawa 2019). Powód wprawdzie zgłaszał zastrzeżenie do kompletności złożonego wyciągu, jednakże nie wskazał, jakich konkretnie informacji nie zawiera ten wyciąg, a które są niezbędne dla ustalenia przez niego wysokości należnej prowizji. Ponadto z natury rzeczy wyciąg nie stanowi wiernego odpisu dokumentu, dlatego nie zawiera wszystkich pozycji numerów faktur znajdujących się w księgach handlowych, lecz tylko te które były wystawione na rzecz podmiotu, którego wyciąg dotyczy. Jeśli zaś złożony przez pozwaną wyciąg budzi zastrzeżenie powoda co jego rzetelności, to powód powinien był zażądać, aby wgląd do tych ksiąg został zapewniony biegłemu rewidentowi. Wymaga tego ograniczona funkcja

uprawnień kontrolnych przyznanych agentowi, która nie może być podstawą do uzyskania szerszych informacji niż dotyczące prawidłowości naliczenia prowizji. W zakresie czynności kontrolnych biegłego rewidenta, interes dającego zlecenie zabezpiecza ustawowy obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej, ciążyący na rewidencie (art. 56 ust. 1, art. 59 ustawy z dnia 7 maja 2009 r., o biegłych rewidentach i ich samorządzie, podmiotach uprawnionych do badania sprawozdań finansowych oraz nadzorze publicznym).

W świetle powyższych rozważań powództwo należało oddalić w całości, o czym orzeczono w pkt 1 wyroku.

Orzekając w pkt 2 o kosztach procesu, Sąd oparł się o zasadę odpowiedzialności za wynik postępowania określoną w art. 98 k.p.c., uznając za zasadne obciążenie strony powodowej zwrotem kosztów procesu. Z treści przepisu art. 98 § 1 i 3 k.p.c., wynika, że do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony. Kosztem takim jest również uiszczona opłata skarbową od pełnomocnictwa.

Na koszty poniesione przez pozwaną złożyły się koszty zastępstwa procesowego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa (ustalone stosownie do treści 2 § pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r., w sprawie opłat za czynności adwokackie) – 107 zł. Tym samym Sąd zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 107 zł.

Asesor sądowy Grzegorz Turlakiewicz